

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI: Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . 5 fl.—cr. " " " " 1/2 anu 2 fl.50cr. Pentru Romani'a si strainetate pe anu 14 fr. " " " " pe 1/2 a. 7 fr.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sé se adreseze la Redactiunea dela „Biseric'a si Scól'a.“ Ér banii de prenumeratiune la „TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.“</p>
---	--	---

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

„BISERIC'A si SCÓL'A“

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Cu 1. Iuliu a. c. stilu vechiu deschidemu abonamentu nou la „Biseric'a si Scól'a.“

Rogàmú pre toti domnii abonenti de pana acuma, cari dorescu a avé fói'a nóstra si pe viitoriu, se binevoiésca a tramite la „tipografi'a diecesana“ pretiulu de prenumeratiune care e:

Pentru Austro-Ungari'a pe anu 5fl.—cr.

" " " " pe 1/2 anu 2fl.50cr.

Pentru Romani'a si strainetate pe anu 14 franci.

" " " " pe 1/2 anu 7 franci.

Sprijinulu moralu si materialu, de care pana acuma s'a bucuratu fói'a nóstra, ne indreptatiese a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratásiatu de asemenea simpathii calduróse precum si de bunavointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.

REDACTIUNEA.

Studiulu teoreticu si studiulu practicu.

Tienemu multu la tenerime. Ea este speranti'a si viitoriulu bisericiei si natiunei.

De aceea ne am permisú a vorbí in numerulu trecutu cu tenerii absolventi ai institutulu nostru pedagogico-teologu. Am vorbitu numai in termini generali. Obiectulu pusu de noi in discussiune este inse credemu, de mare importantia. Elu este decidietoriu asupra vietii fiecarui omu, dar mai cu seama asupra vietii ómeniloru preparati a luá o functiune publica.

De aceea cá se facemu totu ce ne sta in putere in acésta privintia, voim a revení si de asta data asupra lui, cá se ne lamurimu, si se putem fi intielesi. O facemu acést'a cu atât mai vertos, cu cât spe-

ràmú, ca sulevandu cestiunea de nou, póte se ne fia binevenita si multor'a dintre noi-cesti mai betrani.

* * *

Lumea culta semnéza, si scrie astadi in càrti si in fói-periodice totu ceea ce vede, ce combinéza, si esperiéza pre tóte terenele. Astadi scrie unulu ceea ce vede si observa in unele casuri, mane vine altulu, si depune pe chartia ceea ce a observatu densulu. Si unulu si altulu si-face combinatiunile sale; ér dupa densii multi vine apoi scienti'a si luand in mana logic'a se pune, si aduna ceea ce afla, ca consuna in tóte casurile analóge, stabileste regule generali, le pune in sistema, si cu chipulu acést'a formóza ceea ce ne-am deprinsu a numí teoria, seau ceea ce numimu noi in limb'a tieranului: „carte.“

Lumea astadi inaintéza. Omenimea face noue si noue observári, si descoperiri, stabileste regule noue, mai practice, mai bune, mai usióre si mai ducetórie la scopu.

Observárele, ce se facu de unii, seau de alii in specialitatea, pre carea ni-o am alesu si noi, interesandu-ne negresitu — le cetimu si noi, gandimu asupra lor, le asemenámú cu casurile analóge, pre cari le am observatu si noi; si daca ne da man'a, si ne iérta timpulu, le punemu si noi pre chartia dimpreuna cu combinatiunile nóstre, cu scopu ca se venimu in ajutoriu scientiei intru stabilirea celor mai bune regule. —

Pentru nici unu omu de carte nu este destulu numai atât'a. Astadi nimenea nu se mai póte multiemí, ca se cetésca numai cele ce apartienú la specialitatea sa. Trebuie se mai cunósca, si se mai scie si cele ce se petrecu in lume si in tíera, ca se fia in curentu cu mersulu istoriei contimporane, si incát i-ajunge timpulu si cu altele.

Tóte acestea cadu in cont'a asia numitulu studiu teoreticu.

* * *

Ori-ce teoria, fia ea oricát de inaintata, nu face alt'a, decát stabileste regule generale, cari este bine,

ba neaperatu de trebuinția, se le cunoștea, omulu cât se pôte mai bine, pentruca altfelu nu este, si nu pôte fi niminea omu de carte.

Cu acést'a inse nu este de ajunsu. Functionariulu, fia elu micu, fia mare, trebuie se aiba pre langa acést'a o multime de cunoscintie practice. Daca sunt cuiva de lipsa aceste cunoscintie practice, apoi in prim'a linia sunt o conditiune de prim'a necesitate pentru preotulu si invetiatoriulu nostru, spre a poté veni in ajutoriu poporului.

Dar se ne lamurimu, încât ne este acést'a cu putintia in cadrulu unui articlu de jurnalul :

Preotulu romanu este fara indoiéla sentinel'a moralității poporului nostru. Elu are chiamarea a combate si a face, cá se dispara din sinulu poporului vitulu si a incuragiá virtutea. Elu este omulu, prin carele vorbesce biseric'a si evangeli'a lui Christos cu poporulu, cu scopu, cá se-lu inaltie la starea, ce-i compete in concertulu celorlalte popóre prin armele evangelei, aplicate cu cunoscintiele si tactulu, cu care trebuie se fia armatu apostolulu bisericei Domnului.

Daca ar fi unu astfelu de omu celu dantaiu oratoru alu lumii, marturisimu, ca tóte voru fi inzadar pentru casulu, cand densulu nu va cunoșce trebuințiile, necazurile si durerile poporului. Deórece in acestu casu unu astfelu de omu i-lipsesce adeverat'a materia pentru predica ; si elu pôte vorbi multe lucruri bune si frumoșe, dar lucruri, cari nu au pentru poporu nici unu pretiu, si a-le ascultá este numai timpu perdutu pentru ómenii, caror'a le spunemu. Faptu este, si remane, ca omului, care are trebuinția de pane, si ascépta dela mine, ca se-lu invetiu, cum se si-o caseige acést'a pane, inzadar i-voiu vorbi cele mai frumoșe lucruri, daca nu-i voiu vorbi ceea ce-lu dóre pre densulu.

A sci deci cá preoti, se vorbimu, si se facemu lucrurile, prin cari se potemu veni in ajutoriu ómeniloru, pre cari ii-conducem, vomu poté ajunge numai atunci, — daca le vomu studiá trebuințiile, durerile si necazurile.

Tóte acestea cadu in sarcin'a studiului practiculu.

* * *

Este de mare trebuinția acestu duplu studiu pentru preotu. De asemenea trebuinția, daca nu de mai mare este apoi acestu studiu pentru invetiatoriu. Spre a nu fi pré lungi vomu aminti numai impregiurarea, ca la noi invetiatoriulu de astadi este chiamatu insusi a face, cá poporulu se cunoșca importantia scólei, si se i-o faca cât mai placuta si mai atragatória ; ér acést'a o va poté face numai in casulu, cand prin unu indelungu si nentruptu studiu teoreticu si practiculu — va poté ajunge stadiulu, ca scól'a se arete fructe pipaibile, pre cari se-le véda, si se-le recunoșca poporulu.

La noi sunt fórté multe de facutu in scóla. Trebuie ingrijita cât mai bine frecuentatiunea scolaria,

trebuie se ingrijimu, cá prunculu se auda si se invetie in scóla o multime de lucruri, cari pôteca la altii cadu in sarcin'a familiei, trebuie mai departe se ingrijimu, ca ceea ce se invétia aci se fia de valóre si pretiu imediatu pontru fitoriulu poporeanu alu bisericei, cá astfelu intrandu in viétia densulu se aiba mai multa bunavointia a sacrificá pentru scóla si altele.

La tóte acestea va contribi de siguru multu invetiatoriulu deplin armatu cu cunoscintiele necesarie.

Rogámu deci pre toti, pre cari ii-privesce, se nu créda, ca ceremu multu, cand ceremu acestea. Nu ceremu alt'a, decât aceea ce pretinde positiunea fiecarui'a dintre noi.

Cum se fie cantarea bisericeșca ?

Acést'a cestiune o resolvesce destulu de chiaru Sinodulu alu a VI-lea ecumenicu — carele prin Canonulu 75 dispune astfelu „Voimu ca cei ce vinu in bisericu spre a cantá, se nu intrebuinteze nici strigári necuviințioșe, nici se silésca firea spre racnire, si nici se dica ceva ce bisericei nu convine, ci cu mare atentiune si umilintia se aduca lui Ddieu, privitoriulu celoru ascunse astfelu de cantari, care santitulu cuventu au invetiatu : filorulu lui Israilu se cuvina a fi cucernici. Din acestu canonu se vede, cá cantarea bisericeșca trebuie se se cante cu glasu linu si dulce, esprimandu prin ea umilintia si evlavia, căci racnirile si strigarile necuviințioșe biserice'a nu le suferu.

Congresulu nostru nationalu bis. din Sibiu la anulu 1878 prin unu „Regulamentu“ au resolutu o grea cestiune in constitutiunea nóstra bisericeșca, căci prin acél'a a decretatu regularea parochiloru din intrég'a metropolia ce pentru biserice'a nóstra érá unu imperiosu necesariu. Nu érá mai reu daca acelu Congresu se ocupa si de regularea statiuniloru si salarielor invetiatoresci, căci biserice'a si scól'a au unulu si acelasi interesu, adeca : luminarea si dezvoltarea poporului in un'a si aceeași directiune. Prin acelu „Regulamentu“ s'au delatu unu mare obstaculu, ce si-are sorgintele in absolutismulu bisericescu ; căci la o parochia de frunte potea concurge ori ce teologu absolutu, daca Comitetulu parochialu nu-i vinea in minte se córa calificatiunea corespundietória parochiei — dela recurrentu ; de unde usioru se potea intemplá, ca celu calificatu pentru parochia de frunte se cada fatia de acelu cu calificatiune inferióra, si pentru ce ? pentru ca acést'a e bunu cantarétiu. Asia se dobandéu parochiile sub abs. bis. — exempla docent.

E dreptu, in acelu „Reg.“ se preciséza sciintiele castigate in gimnasie, precum si cele teologice ale individulu ; dar nu se preciséza din destulu, căci lipsesce unu ce esentialu care ar culminá intregu operatulu.

Pracs'a, acestu „ce“ ponderosu care la tóte diregato-riele e atât de cautata, — in Regulamentulu nostru e retacuta. Dupa acést'a, tenerulu ca clericu abs. cu calificatiune superióra e indreptatitu a recurge pentru o parochia de frunte. Acést'a e irrationalu, ar fi o gresiala numai in administratiunea bisericeșca o astfelu de procedura. S'ar potea dice in acelu „Regulamentu“ ca la o parochia de clas'a I-a potu concurge acéi preoti (si nu clerici) cari pe langa o pracs'a de minimum 5 ani si o pregatire cu succesu bunu de 8 clase gim. etc. etc. — căci a merge clericulu indata dupa termirarea cursurilor clericale intr'o parochia de frunte, e o inaintare pré repede.

Castige-si elu mai nainte pracs'a intr'o parochia mai mica si apoi inarmatu cu acést'a mérga la parochia de frunte, unde labórea e cu totul mai grea. Cum póte elu pastori si condu-ce la pasiune buna o turma alésa si numerósa, cand elu dupace ese din teologia in privinti'a vietii publice nu are cunoscintiele necesarie.

Sub sciintiele séu studiele teologice cu tóta positivitatea se intielege si cantarea, prin ce glasulu, respective individulu cade sub o critica a poporului, de unde urméza că elu intempina complacere séu contrariulu din partea lui. Unu teneru cu 8 clase gimnasiali si cu calculi eminenti din teologia póte obtienea esamenu de cualificatiune per eminentiam tocma de aru fi si slabu cantaretiu; insa cand vine timpulu sè se aléga pe o parochia de frunte, atunci vede numai cât e de bine a sci si cântá; d. e. pre o parochia de clas'a I-a concurgu 3—4 individi, de siguru acolo devine alesu care scie mai bine cântá, fie acei individi clerici absoluti, ori preoti santiti. Déca pracs'a de minimum 5 ani a preotului s'ar luá in considerare — verosimilu sub acést'a s'aru intielege si cantarea, si cand la deplinirea unei parochii de frunte — poporulu aru alege dintre preoti chirotoniti pre acél'a, care e mai placutu in oficiarea S. liturgii si in predarea cutarei predicii.

Deci la cantare, la acést'a nota esentiala observata din partea poporului debue se fie cu mare atentiune tenerii nostri clerici, adeca: se invetie cantarea si se-si polieze organulu prin ce esprime cantarea,—pana ce sunt in teologia, acést'a se o faca si preparandii, căci in antea poporului alegatoriu acést'a recomanda, si multu caracteriséza pe recurentu.

La aparintia dicemu, că poporulu reu judeca, cand alege pe acél'a, care scie mai bine cântá,—ne cautandu la insusirile si la cualificatiunea lui in alte privintie; inse dupa unu studiu, debue se sustienemu, că elu are totu dreptulu că alege dupa cantare, intielegu unde cualificatiunea e egala séu e putiena diferintia intre ea, de óre-ce cantarile nóstre bisericesci si funebrale asa sunt construite, incât poporulu se-si afle prin ele mangaere in necazurile lui, ce-i vinu de multe feliuri.—Cantarea apoi are se fie dupa dis'a Santiloru parinti dela Sinodulu a VI-a ecumenicu, adeca: fara strigare, racnire, pe nasu, ori tremurátore.—

Mam'a cantarei e music'a.

Acésta e unulu dintre conceptele inferióre ale educatiunei, căci si acést'a multu contribue la védi'a ei. Ce trecere áu avutu art'a musicala la cei de demultu ne dovedescu din destulu unii barbati admirati pentru epoc'a loru; asia unu Aristotele dice că music'a e unu medilocu puternicu pentru educatiune; unu Platone atât au aflát'o de lipsa pentru tinerime, incât acést'a dela 13—16 ani au debuitu se o invetie; éra unu Pytagora sustiene, că music'a are putere si la vindecarea morburiloru grele.

E pré naturalu, că fiic'a nu face alt'a decât ce vede pre mam'a facendu. Déca dara music'a ca mama vindeca si bóle,—cantarea ca fiica, éra nu face alt'a, decât vindeca bóle; ea este si unu factoru alu educatiunei, pentru aceea si santii parinti s'au ocupatu de ea in sínódele loru, si inca in cele ecumenice. Avem deci datorintia a o cultivá amesuratu puteriloru nóstre spirituale de care dispunemu.

Pop'a.

Fiulu omului

(Continuare si fine.)

Sensulu messianicu si in alte locuri este evidentu. Elu diace degia ca bas'a venirei fiului omului Mat. 10. 23; 16. 28, si totu atât de putienu se póte negá Mat. 12. 24. 40; 13. 41. Daca dice Isus mai departe Mat. 11. 18.

19, despre Ioan, că a venitu nici mancandu nici bendu, atunci dupa antemergătoriulu Messiei „fiulu omului“ nu póte fi altulu altulu, decât insusi Messi'a *), Iisusu Mat. 12. 8 asiguréza serbatoresce, că fiulu omului este domnu si alu Sambetei. Aci criticatoriulu ingeniosu Baur nu póte negá, că, precum se rostescu cuvintele, numai Messi'a póte fi intielesu. „Éra, déca este undeva vr'unu locu in istori'a evangelica“ — dice Baur — „unde se póte cu evidentia demustrá, că cuvintele atribuite lui Iisus nu li-au potutu vorbí, asia precum ele suná, atunci acél'a este aici“. Baur adeca v. 8 din c. 12 Mat. nu-lu póte nici decum acomodá coerintie, si tiene pe acestu vers de unu aditamentu posterior, de o glosa comentatica (opulu mai suscitát p. 289). La o atare acceptiune nu vedem nici o basa. Fariseii mustra smulgerea spiceloru in diu'a Sambetei de catra discipuli (Mat. 12. 2). Atunci ii infrunta Iisus mai antaiu din scriptura cu esemplulu lui David, carele când a flamanditu, a intratu in sanctuariu si a mancatu panele punerei inainte, cari numai preotilor li erá permisu a-le mancá (v. 3. 4). Elu dovedesce că necesitatea póte frange asprimea legii. A dóu'a totu asia de biblice aduce Iisusu aminte de afacerile, cari preotii au sè le efeptuéca in diu'a Sambetelor in sanctuariu (v. 5). Nu numai necesitatea, ci si cultulu legalu alu sanctuariulu póte redicá asprimea legii Sambetei. Din acestu alu doilea casu, că observarei Sambetei se preferéza un ce mai superior, esercitéza Iisusu v. 6 aplicarea la presinte, asigurandu serbatoresce: că aici este cev'a mai mare decât templulu! Ce este dara mai mare decât templulu? Probabilu, că insusi Messi'a, despre care v. 8 espresu dice: căci fiulu omului este Domnu si Sambetei. —

Déca Iisusu intradeveru cu numirea „fiulu omului“ a voitu se interpreteze visiunea lui Daniel (7. 13.), unde unulu „că fiulu omului venea pe norii cerului, si a ajunsu la celu vechiu de dile“, atunci elu nici n'a negatu sensulu generalu alu espresiunei, nici l'a aflatu acél'a degia cá o insemnare usitata a Messiei. In cartea lui Danielu Messi'a (nenegabilu personalulu) se comparéza simplu cu unu fiu alu omului. Totu asia si in alte cãrti precrestinescu nu se póte categorice dovedi acésta numire. Din tóte vedem, că Iisus n'a acceptat simpliciter idei'a vechia testamentara messiana, ci elu substantialu a reformat'o.

Usitatulu nume „fiulu lui Ddieu,“ care l'a conferitu Messiei vocile ceresci Mat. 3. 17; 17. 5, l'a evitatu elu pâna când Petru Mat. 16. 16. l'a recunoscutu de atare, si Archiereulu Mat. 26. 63 a fortiatu o declarare precisa in privinti'a acestei numiri. Iisusu a făcutu asemanarea s'a cu un fiu alu omului — ceea ce la Messi'a danielic abiá se observéza — dedreptulu causa principala. Langa tóta anesarea la vechiulu Testamentu zace un anumitu contrastu cu idei'a usitata la iudei despre Messi'a in aceea, că unu omu terestrar, debilu si fragilu cá toti ceialalti, ba mai seracu de adapostu si posesiuni decât ei, cuprinde intrég'a splendóre supraterestrara a Messiei in consciinti'a s'a religiósá. In acestu sensu se interpretá Iisusu prin espresiunea „fiulu omului“, — carele cuprinde la olalta noi si vechi (asem. Mat. 13. 52) — cá Messi'a, de si intrég'a sa gloria in imperati'a s'a (asem. Daniel 7. 13. 14) cu judetiulu, care-lu va esecutá, apartiene abia viitoriulu**). — Numele „fiulu omului“ in sensulu

*) Imposibilu este a consenti cu Baur despre unu ature Messia, carele „nu voesce a fi mai multu, cá alti ómeni, omu in omenesculu si naturalulu sensu alu cuventului“. Iisusu s'a reprezentatu cá realizarea profetiei vechiu Testamentare, fiindcă elu a vorbitu Mat. 9. 13 despre profetii si legea profetita pana la Ioan.

**) Asem. Mat. 16. 28; 24. 30; 25. 31 sm; 28. 18. Numai la Mat. 11. 27 dice Iisusu inca in victi'a s'a pamentéca: „Tóte-mi sunt tradate dela parintele meu“. Despre judetiulu messianicu asem. Mat. 3. 11, 12; 7. 22, 23; 13. 40—43; 24. 31; 25. 31 sm.

lui Iisusu are aceea insemnatate, că elu umilitatea s'a, séu injosirea aparentii sale o conchide in mărimea Messiei. Pentru aceea este chiar tocmai „fiulu omului“, carele a trebuit se treca prin négr'a pórtă a pasiunii la glori'a s'a (Asem. Mat. 16. 21; 17. 12; 26. 52). Este nobil'a umilitia si injosire a mărimei spirituale iu injosire terestrara; este aceea trasura caracteristica a pietății crestine a tóte timpurile, prin care Iisusu idei'a jidovésca a Messiei, a transfiguratu-o, spiritualisatu-o si in acésta forma nou nascuta a inaltiatu-o la insemnatata istorica universală.

B. Biro-Herendescianulu

preotu rom. gr. ort.

Discursulu

pronunciatu de preotulu C. Enescu la inmormntarea P. S. Arhiepiscopului Calistu, réposatu in Bucuresci la 17. Iunie a. c.

„Prin credintia Abelu a adusu jertfa placuta lui Ddiu . . . . ., si prin acést'a murindu inca traesce (Ebr. 11, 4). O! de a-si muri de mórtea celoru drepti si sfersitulu mieu se fia cá sfersitulu loru, (Num. 23, 10)!

„Fericiti cei ce moru in Domnulu (Apoc. 141, 14)!

Cand se sfersiesce vre unulu din acei betrani, cari infatiosieza in midiloculu tinerimei de adi unu trecutu imbelsiugatu de simtiemintele patriotice a-le filorū tiei, audimu unu suspinu de pietate si de regretu: *se ducu betranii!* Dupa betranii acesti'a suspinamu, si acesti betrani, dupa cari suspinam moru de mórtea dreptiloru; cât au traitu, si-au datu tributulu simtieminteloru pentru tiér'a ce si-au iubit'o, si aceste simtieminte le eterniseza in memori'a generatielorū viitoare prin monumente, cari vorbescu despre activitatea loru, despre patriotismulu loru, despre pietatea loru, despre iubirea loru de tiéra si despre credintia loru. Se cuprinde óre in acelu suspinu alu nostru: *se ducu betranii!* — se cuprinde óre dorinti'a de a le urmá credintia, de a-le imitá faptele, de a fi fericiti de unu sfersitu ca sfersitulu loru? Dá! se ducu betranii! veniti pe la inceputulu acestui veacu, ei se ducu catra sfersitulu lui! Ei moru fericiti in Domnulu. Economi credinciosi ai vietiei acesteia, lucratori insufletiti de binele patriei loru, agonisitori harnici ne lasa fie-care folósele mucei loru fie intelectuale, fie materiale. N'avemu óre nimicu de imitatu? n'avem óre nimicu de respectatu? Nu poteti uitá aceste datorii catra memori'a betraniloru, fara a nu sterge cea-ce trecutul ne lasa si se duce. Iaca! aici, in acestu momentu de intristare, inca avem de a suspiná dupa unu betranu care se duce. Betranulu Arhiepiscop Calistu Stratonchias, se duce si elu dintre noi! Elu! móre fericitu in Domnulu, pentru că elu este unulu din acei betrani, cari *prin credintia a adusu jertfa placuta lui Ddiu pe altariulu binefacerei, si pentru acést'a murindu inca traesce.*

Nascutu la 1805, betranulu Arhiepiscop Calistu si-da sfersitulu in versta de 80 de ani. Din copilarie parasí cas'a parintiloru sei, Mihailu si Angelin'a, a caroru tierin'a odihnesce dinaintea acestui sfântu locasiu, si se retrase la viétia monahala. Baiétulu Costica crescu in manastirea Cernic'a, unde mai tardiu primi schim'a monachala sub numele de Calistu, cand fu inaintata la trépt'a de diaconu, veni in Bucuresci, pe la anul 1840 si serví cá diacon la biseric'a Sielari pana pe la 1847, cand fu numitu economu alu stei Metropoliu. Inainte de a fi redicatu la trépt'a de Arhiepiscop a fostu numitu egumenu la manastirea Cozi'a, apoi la manastirea Cotmeana si la 1850, reposatulu intru fericire Nifonu Metropolitulu l'a redicatu la trépt'a de Arhiepiscop. In mai multe renduri a fostu Vicariu alu S. Me-

tropoliu, si in acésta calitate a fostu chiamatu si de I. P. S. Metropolitulu Primatu Calinicu, a carui binecuvantare insotiesce sufletulu fericitulu reposatu. In timpulu vacantei Episcopiei de Romanu a fostu locotenentu de Episcopu, dupa care s'a retrasu in viétia privata, meditandu la fundarea instituteloru de binefacere.

Fiind inca in viétia betranulu Calist a inceputu se pue in practica proiectele meditatiuniloru sale, si acést'a ne-a doveditu, că de multu a fost petrunsu de cuvintele Mant. Christos care dice: *Nu ve adunati comori pe pamentu, ci in ceriu, unde furii nu le fura si molia nu le strica.* Ne-a doveditu, că densulu a fost unu adevratu economu alu bunuriloru ce Dumnedieu a pusu la dispozitiunea muritoriloru, si economi'a sa a adus'o jertfa pe altariulu bine-faciloru. Ceea ce dice asia dar Apostolulu pentru credintia dreptulu Abelu, putemu dice noi: prin credintia betranulu Arhiepiscop Calist a adusu jertfa placuta lui Dumnedieu si prin acést'a murindu inca traesce.

Inainte de a deschide cartea, in care fericitulu repausatu a scrisu cuvintele vointiei sale, si in care cetimu ceea ce elu a ganditu in tot timpulu manosu alu vietiei sale, priviti: acestu santu locasiu si langa densulu, locallu de scóla claditu de Arhiepiscop Calist; si insusi acestu santu locasiu de unde ochiulu Dumnediescu privesce cu dragoste urmele acestui'a care *a fost*, si imprejuru locuintiele rugatoriloru catra Dumnedieu.

Daca este o mangaiere cand in mijloculu intristării poti se vesteci seraciloru usurare la nevoile loru, apoi acésta mangaiere curge din dragostea betranulu Arhiepiscop pentru multu seraci. In spitalulu Coltiea unu patu de bolnavi intretienutu din fondulu de 20,000 de lei lasati acestui spitalu. In asilulu Elen'a Dómna o bursa pentru o fata orfana, se va dá din fondulu de 13,000 de lei. Scólei normale a societății pentru invetiatur'a poporului romanu a lasatu 5,000 lei; societății clerulu romanu „Ajutorulu“, a lasatu, 5,000 de lei 100 lei, pe fie-care anu societății „Caritatea“ de sub patronagiulu M. S. Sale Reginei, 200 lei pe fie-care anu pentru imbracamintea a 10 copii seraci. A lasatu cá scóla de langa biseric'a Delea, alu carei'a localu l'a claditu reposatulu, se fie intretienuta din fondurile sale; profesoriloru scólei le-a lasatu câte 50 lei pe luna, pe langa salariulu ce au dela statu, ér directorulu scólei 100 lei pe luna.

Pe langa cladirile ce le-a facutu fiind in viétia a lasatu se se mai cladésca locuintie pentru diaconi, cantareti si alti servitori bisericesci, si alte 6 camere pentru locuinti'a a 6 femei veduve.

Éta cum a impartitu economiele sale betranulu Calist, acestu venerabilu Arhiepiscop care lasa printre noi si amintirile unui trecutu demnu de simtiemintele cele mai curate pentru binele socialu, si urmele intieptulu economu laudatu de Mantuitorulu nostru Christos in Evangeli'a sa ca o sluga buna si credintiosa, care a meritata se intre intru bucuri'a Domnului seu, ca unulu ce nu s'a lenevitu a inmultu talantii incredintiati lui. Si economiele materiale puse in servitiulu trebuintieloru vietiei omenesci, talantii parabolici, sub cari voim se intielegemu numai darurile sufletulu, suntu daruri a-le lui Ddiu. Unu locu de locasiu seraculu, o haina pentru celu golu, unu patu celu bolnavu, o pane celu flamendu, unu asilu de viétia si de lumina celu lipsitu, unu templu alu sciintiei si unu altariu alu credintiei pe care se aduca in olocauste — in jertfe de buna mirésma faptele virtutei crestine, nu suntu óre acestea fapte din faptele cari asiéza pe muritori d'a drépt'a gloriei tatalui cerescu? Cunoscú fórté bine, că suntu duchuri reuteciósé cari nu socotescu bunatatile ce se facu dupa mórtea cuiu'a prin averea ce lasa dupa sine. Astfelii de duchuri suntu consecinte cu modulu vietiei loru, care

nu cunoșce nici legile economiei, nici datoriele binefacerei. Moral'a creștina înalță prețiuul faptelor bune la locul virtutiei; economi'a este acea virtute prin care omulu, animatu de scopulu binefacerii, si-refusa totu aceea ce pôte cu incetulu se-lu prepaștușca în valea desfrenariloru. Fiulu langa parintele seu muncesce, cu densulu agoniscesce, si unu edu macar nu tae, sè se veselșca cu prietenii sei; fiulu care si-a luat partea de avutie, s'a dusu de langa parintele seu, cu prietenii s'a desfata, si în desfânari s'a tavalitu, pana cand a sfersitu totu ce a avutu.

Ei bine, acest'a reprimitu în cas'a parintșca, gasesce abondenti'a economiei: vitielulu grasu, inelulu pretiosu, hain'a mantuirei si vesel'i'a vietiei curate.

Astfelu a întieșu Romanulu în tôte vremile activitatea sa pentru scopulu binefacerii.

Prea santitulu reposatu, Archiereulu Calist Stratonichias, cá toti acei'a, cari au fostu hraniti de ganduri pentru binefaceri sociale, a facutu partasiu a economiloru sale, nu numai pre rudeniile sale, dar fondà institutiuni cu durata perpetua. Acestea sunt monumentele, cari vor vorbi de siguru multe veacuri de numele seu.

Ca Archiereu, ca pastoriu bisericescu si potem dice cu apostolulu Pavelu: *Lupt'a cea buna, s'a luptatu, calatori'a a seversitu, a paditu credinti'a, si acum i-s'a gatitu cumuni'a dreptati'i, care Domnulu o da tuturoru celoru ce l'au iubitu.*

Noi, santite parinte, avem atâtea flori de impletitu la corón'a vietiei tale. Avem simtiemintele tale patriotice, cari te-au supusu privatiuniloru vietiei pentru dorinti'a de bine; avem credinti'a ta în religiunea parintiloru, pe carea ai pastrat'o cu statornicie; avem numele teu ca Archiereu si bunu pastoriu. Noi si cei dupa noi vom dice: Archiereulu Calist a fostu, este, si va fi, cáci ospiciulu de aici ne spune, biseric'a acest'a ne spune, scól'a ne vorbesce, bolnavii ne spunu, orfani ne provestescu. Asia, prin credinti'a ai adusu jert'fa pleuta lui Dumnddieu si prin acest'a, murindu inca traesci. Numele, printre noi si printre urmasii nostri, ér binecuvântarea tá Archierșca cu noi si cu urmasii nostri, în veacu.

Curierulu literaru

SUMARU: Poesi'a populara Colectiunea G. Dem. Teodorescu. Serviciile ce acest'a colectiune va aduce sciintiei romane. Cronicile si poesiiile populare. Completarea unor'a prin altele. — Comerciuulu în cronicari si în poetii necunoscuti ai poporulu. — Cochet'a romana în cronică si în colect. G. Dem. Teodorescu. Serviciile ce acest'a colectiune va aduce gramaticiloru si filosofiloru romani. — N. G. Radulescu: Manolache Costake Bpurenau, conferintia.

Am dinainte-mi vr'o 13000 de versuri populare, pana acum imprimate, din cele 45000, cari alcătuescu colectiunea dlui G. Dem. Teodorescu. Am cititu aceste prime 13—14 coli cu atentiunea ce trebuie se acordamu celoru mai adeverate tesoure ale limbei si geniului romanu, si în tôte am veditu adevérindu-se cele ce totdeun'a am spusu si scrisu în aceste Curieri cetitoriloru „Romanulu i“, cu privire la literatur'a populara si la însemnatatea ei din tôte punctele de vedere.

A dis'o Alesandri si o vor dice mereu cei cari vor cunoșce versurile populare romane, ca cea mai pretișca comóra a limbei nștre sunt cantarile museloru populare, cuventarea mesurata si maestri'a, pe care poporulu a întrebuintiat'o si o mai întrebuintișca si acum câte odata în anumite ocașuni.

Eu credu acum cu putere — si cu o putere care va cresce din ce în ce mai multu cand tôte cele 45000 de versuri ale colectiunei G. Dem. Teodorescu vor fi tiparite, — eu credu cu putere cá filosofulu si filologulu, jurisconsultulu si istoriculu, geografulu si architectulu, artistulu în tôte ramurile... si pana si libretistulu viitóreloru

opere si operete romane vor consultá totdeun'a aceste versuri populare romane ale colectiunei G. Dem. Teodorescu, si nici odata nu vor dice ca cercetarile loru nu au esitu la bunu sfersitu, cá ceeace au cerutu musei populare nu le-a fost datu.

Cáci într'adeveru, în aceste 13—14 coli degiá tiparite pe care d. Teodorescu a binevoitu a mi-le imprumutá în aceste 11 capitole în care se cuprinde: 1) *Mosiu ajunulu*; 2) *Colindele si anume: cele solare, religișse, traditionale si domestice*; 3) *Steu'a si Vicleimulu si joculu papusieloru*; 4) *Vasilic'a*; 5) *Plugusiorulu*; 6) *Sorcov'a*; 7) *Oratiile de Nunta*; 8) *Rugi, canturi, jocuri de copii*; 9) *Lazarelu*; 10) *Paparudele si Coloianulu*; 11) *Ghiciturile*, — în tôte aceste capitole în care numerulu versuriloru se urca dupa cum diseiu mai sus la vr'o 13000 si ceva, cercetatoriulu va gasi de tôte, va dá peste lucruri, pe cari numai aci le intelnesce, va vedea tabeluri pe cari nici în cei mai pitoresci cronicari nu le vede; din si prin ele în fine i se vor suggerá notiuni si idei pe care aiurea nu le-a intelnit si nici ca le va intelni vr'o data.

Din tôte aceste servicii ce versurile populare romane sunt menite se aduca cercetariloru, reesu meritele incontestabile ale colectiunei G. Dem. Teodorescu — colectiune, care prin numerulu versuriloru în ea cuprinse, prin metodu de adunare întrebuintiatu de autorulu ei, pain fidelitatea — dice-voiu incoruptibila? — a testului popularu „revederi si argumentari“ de omu cetitu si inventiatu, prin lamuririle facute în josulu paginiloru, va ocupá de aci înainte locul de capetenia, în fruntea celorlalte colectiuni ale *folklorulu* romanu.

Nu intru'nu singuru Curieru potea-vom insirá totu cea ce ne spune colindele si celelalte admirabile productiuni ale geniului romanu; nu de odata reusi-vom a constrengé betranulu geniu alu poporulu nostru se ne dee totu ce scie. Pentru acest'a, ne trebuie multe si multe studii si monografii asupra fiecaroru paragrafe din capitolele colectiunei Teodorescu. Astfelu de studii si monografii se vor face cu timpulu atât de folkloristi autorisati ca d. G. Dem. Teodorescu cât si de alții cari, multiemita testulu definitivu alu poesieloru poporare romane, vor cautá se estraga dintr'ensulu totu cea ce privesce obiceiurile, datinele, credintiele, superstitiunile, si mai cu seama... oh! mai cu seama limb'a elementului latinu dintre Dunare, Carpati si Mare.

Cáci într'adeveru, cu timpulu, mai curendu séu mai tardiu, se va face cu asemenea teste bogate, bine culeșe, într'unu cuventu definitive, de poesii populare — se va face, dicu cea ce a facutu editiunea germana, francesă si italiana cu testulu lui Plaut pentru vieti'a domestica — *les petits cōtés* — maritima, venatorșca, etc. etc. a Romaniloru din Latiu si Campani'a. Reconstituirea, séu cum ar dice unu istoricu din scól'a lui Michelet reinvierea vietiei romane de acum sute de ani în partile ei cele mai interesante nu va esi, nu va potea se iéșca, decât numai si numai din astfelu de colectiuni.

Alte documente ne dau liniile cele mari, partile de capetenie, trasurile cele lesne vizibile ale evenimenteloru istorice, domestice sociale din vieti'a poporulu romanu. Colindele, doinele, si celelalte feliiuri de poesie populara ne dau partile cele mici, liniile cele merunte, trasurile, cari au scapatu din vederea cronicariloru si pe cari noi, de nu le vom ghiici de aiurea, nu le vom cunoșce nici odata:

Ve aduceti aminte de cele ce spunea si credea Bacon în alu seu *Novum Organon* despre însemnatatea partiloru celoru mici, fenomeneloru în aparentia neînsemnate din vieti'a unui poporu ca si din vieti'a cea mare a naturei; si mai sciti inca cá si astadi nu unulu ei toti is-

toricii credu in adeverulu dicatorului: *les petits côtés de l'histoire en sont souvent les plus grands.*

Ei bine, multe din aceste pãrți mici cari adese ori devinu partile cele mari ale vietiei istorice a unui poporu, le gasimu pastrate cu o staruintia neintrecuta in versurile populare. De aci, insemnatarea ce s'a acordatu si se acorda din ce in ce mai multu literaturii populare in apusulu Europei; de aci, in Orientu, la noi bunióra, in midilocolu nepasarii generale, euragiulu unor'a, mai multu inca... medieval'a bravura a unor'a de a stringe cât mai iute aceste admirabile „parti mici“ ale istoriei nóstre, de a scapá de coruptiunea timpului actualu, nepotrivitya cu gingasi'a si suavitatea musei de odinióra.. neposifiviste, versurile populare romane... *i divini versi populareschi*, cum dicea odinióra Giusti pentru poesiele populare italiene.

Pe langa acestea, déca doinele, baladele si legendele au adese-ori trebuintia d'a fi istoricament lamurite cu ajutoriulu croniceloru, de câte ori datele croniceloru nu vor fi ajutate, lamurite si minunatu de multu inavutite cu datele colindeloru, cu cei'a ce poporulu si cantaretii lui au adunatu si conservatu in versurile loru!

Pucine sunt si rare cele ce ve spunu cronicarii a-supr'a comerçului dela Dunare cu popórele apusene, numite tóte de Turci si de Romani, *Francii, némalu francescu*. Cititi colindele din colectiunea G. Dem. Teodorescu (pag. 63 si urm.) si ve veti incredintiá cá si noi, cá cele ce poporulu a cantatu in acésta privintia pe malurile Dunarii, intre Galati si Olteniti'a, nu potu, nu vor trebui se fie ignorate de celu care vr'o data s'ar incumetá a scrie acésta parte a civilizatiunii romane: istori'a comerçului dunareanu.

Nu sunt pucine, nici rare, ce e dreptulu, amenuntele fórté interesante, pitoresci, adese ori siagalnice (in Niculcea) ce ni se dau de cronicari a-supr'a costumului romanu si schimbariloru lui in timpu de trei secole, de cand avem date asupra-i. Totusi, ceea ce spune unu colind alu dlui G. Dem. Teodorescu (pag. 56 si altele) a-supr'a *stofelorú venetiane*, a-supr'a reputatiunii de care ele se bucurau in ochii poporului, a-supr'a ideiloru poetice, ori practice, ori hazlie ce suscitau in mintea cantaretiloru betrani, nu va fi nici odata lasatu la o parte de celu care ar tienea de aprópe se-si dea bine séma de costumele nóstre din secolele trecute. Unu exemplu: completati bunióra cele ce spune *Cronic'a Anonima* (Edit. Kogalniceanu Tom. III, pag. 152) cu privire la hainele francesci si la stofele venetiane, cu cele ce veti citi in colindulu suscitatu si ve asicuru cá altfelu vi se va infatisa tabelulu ce cronicarulu a voitu se faca cu pén'a lui cea betrana si adese-ori desgustata.

Cáci, vedeti dvóstra, cronicariulu, in insirarea evenimenteloru, e mai totdéuna obositu si grabitu de evenimintele, cari vinu pe urma; n'are vreme se descósa lucrurile in tóte cusaturile loru, se ne arete prism'a cu tóte facetele ei, ba inca obositu, amarítu, infricosiatu, elu ne aréta de multe ori tocmái facetele la cari nu tienemu, nu pe cele mai insemnate, mai elocinte, mai caracteristice. De câte ori nu v'ati separatu pe Nicolae Costin si chiar pe Niculcea pentru cá, in locu de a starui a-supr'a unui incidentu dupa care dvóstra a-ti fi vedíutu intocmai pe unulu din protagonistii istoriei nóstre cu obiceiurile, cu felulu si firea sea, ei, Nicolae Costin ori Niculcea, au trecut iute peste densulu parenduli-se cá déca ei l'au vedíutu si adesea amaru l'au simtitu, si cei cari aveau se vina dupa densii erau se-lu cumósa tot atât de bine.

Cantaretulu poporaru, séu dupa cum se dice de obiceiu „bardii necunoscuti ai poporului romanu“ nu puceu tot astfelu. Nu-su multe ca in cronicari evenimentele ce ei canta; in schimb inse, cele, cari au avutu puterea d'a le desteptá inspiratiunea, vor fi cantate in tóte

partile si cu tóte amenuntele loru. Nimicu nu scapa poetulu poporaru; tóte partile, si mari si mici ale evenimentelului, vinu pe rend in colindulu, doin'a, balad'a séu legend'a ce elu alcatuiesce.

Mi-lu inchipuiescu, pe unulu din acesti simpli dar magnifici aedi ai poporului romanu, siedindu la umbr'a vr'unui stejaru pe intinsele campii dela Vale, séu pe plaurile dela Munte; departe de tot de sgomotulu orasieloru, de neajunsurile, de nemerniciele si de neasemuitele chinuri ale starei de atunci; cu sufletulu liniscitu in faci'a maretiei linisce a naturei; cu inim'a blanda si pornita spre duiose cantari; sciindu din audiú ori din vediu cele ce s'au petrecutu in apropiere ori in departare, si incependu a modulá pe flueru, cá odinióra pastorii lui Teocrit séu ai lui Virgiliu, povestirea poetica a fapteloru si diseloru cari trecu, sunt de trecutu la nemurire. Unu astfelu de poetu, o inima cá acést'a nu va uitá nimicu din faptululu ce canta.

Si d'aceea diceam mai susu cá ei prin inse-si natur'a compositiuniloru loru sunt mai completi a-supr'a multoru subiecte de cât unii din cronicarii nostri. Si pentru aceea repetim cá fara studiulu si deplin'a loru cunóscere, vietí'a romana din trecutu nu póte fi nici intielésa nici altor'a bine spusa.

Luati bunióra pentru a ve convinge si mai bine de adeverulu diseloru nóstre, cele ce cronicarii ne spunu a-supr'a cochetariei femeiesci; amenuntele date de densii nu ve vor multiami, nu vor fi destule; fie-care din ele in parte nu va fi completu. Alaturati-le inse de cele ce spunu colindele din colectiunea G. Dem. Teodorescu (pag. 78 si altele), de cele ce adaugu oratiile de nunta, si altulu va fi la urma, dupa aceste studii si somparatiuni, portretulu cochetei romane, „Celimenei“ dintre carpati si Dunare, — femeia tipu carei'a din nefericire i-a lipsitu in secolulu trecutu ori in secolulu XVII unu Molière séu celu putienu unu Marivaux a pentru a-i nemuri séu a-i face clasici „plescaitul papuciloru“ si ochii cei de multe vorbitori. (Vedi si pag. 88).

Pe urma veti voi se descrieti starea tieriloru romane in acele momente de viforóse primejdii, cand domnii si boerii cu doru de tíera nu sciau cui se-si mai inchine sufletulu, pentru a inghiti mai lesne paharulu dureriloru nationale. Poporulu se scóla cu micu mare; e vorb'a de prápádu ori de vietí'a Romaniei. Dintr'unu capetu alu tieriei la altulu, tóta suflarea romanésca trebue se fie vestita pentru a sburá in ajutoriulu celoru amenintiati. Pentru acést'a, cititi (pag. 178 si altele) in colectiunea G. Dem. Teodorescu versurile inchinate *buciumului*, buciumarea primejdiei in cele patru unghiuri ale tieriei, pentru ca se afle tot Romanulu cá a sositu vremurile de grea cumpena, cand vietiele tuturoru trebuiescu inchinate vietiei nationale. Scen'a astfelu injghebata dupa datele poesiei poporare, ar avea aceia-si epica poesia intre Carpati si Dunare, ca si scenele elvetiane cari au inspiratu pe Schiller si pe Rossini in *Wilhelm Tell*. Si adi inca in musecelele, si munti, si vaile, si prapastiele Oberlandului bernes s'aude gemetulu buciumpului elvetianu, care, alta-data cand Elveti'a erá aprópe cá noi, resuná ingrozitoriu dupa piscurulu Alpiloru, pentru a chiamá pe munteni liberiloru cantóne la lupta in contr'a dusmaniloru. Maretie timpuri in patri'a lui Wilhelm Tell! maretie timpuri in patri'a lui Stefan dupa Resboieni, cand buciumpululu, cantatu de poporu, aruncá in Moldoveni la aerulu Moldovei strigatulu iresistibilu alu vitejiei: Sariti lupta!

In partea inse care nu e din cele mici, in partea care e cea mai insemnata a colectiunei G. Dem. Teodorescu, adeca in partea care privesce limb'a, meritele colectiunei si serviciile ce ea va aduce gramaticiloru si filologiloru romani nu se potu numerá.

Câte fenomene gramaticale si filologice romane nu-si gasescu lamurirea seu justificarea lor in constructiunea fraseloru din versurile colindeloru, oratieloru, si celorlalte feliuri de poesii! Câte intorsaturi admirabile prin romanismulu, vivacitatea, potrivél'a si espresivitatea lor nu ar reintra in curentulu fraseloru vorbite, daca aceste colinde si oratiuni ar fi se fia mai de multi cunoscuté! Si apoi, cu câte cuvinte n'am inavutí vocabularulu nostru dilnicu daca ne-am silí a ne apropi'a celu putien o parte din capitalulu acelor'a, cari au compusu colindele, doinele si baladele! Multiemita mestesiugiteloru inversiuni ale versului popularu, pana si nefericitulu de ũ scurtu si-ar recapatá dreptulu de viétia in scrierea romanésca, ér elisiunile si celelalte licentie ce ne permitem in scriere si in vorbire s'ar hotari odata pentru totdeun'a pana unde potu si trebue se mérga.

In alcatuirea versului romanu si mesuriloru sale silabice nu e poetu de acum care se fi reusitu a variá mesur'a sa mai bogata de cât poetii popularii. Diceamu mai sus cá libretistulu viitóreloru opere si operete romane se va ajutá multa, fórte multu din cetirea si studiarea versuriloru populare. Si in adeveru, fara de ele nu poti sci pana unde potu merge licentile ce ti-permite geniulu limbéi romane; care sunt vocalele, bunaóra, din chiar mie-diulu vorbei cari potu fi unite, contopite, mancate prin asia numitele sinerese, sinalefe, elisiuni si alte licentie prosaice seu poetice. Si... repetu, tóte adecuate ca natur'a limbéi romane, tóte atât de bine potrivite in mesur'a versului, iu cât urechi'a si dictiunea nu se sentu cátu-si de putien superate la audiulu seu rostitulu lor.

Vorbivomu inca de consónele eufonice; de inversiunile eele tari dar romanesci; de feliulu cum Romanulu a sciutu pana si celoru mai pocite cuvinte turcesci se dea haine romanesci si óre-cum frumóse; de bogati'a infinita a diminutiveloru, si in fine de crearea cuvinteloru prin analogie totdeun'a fórte nemerite?

Se dicea érn'a trecuta ca nimicu mai greu de cât facerea seu traductiunea unei operete in versuri de deosebite mesuri pe romanescé. Poetii cari au facutu versurile colectiunii Teodorescu probéza contrariulu si depunu in favórea mladieréi si elasticitatéi limbéi nóstre in modulu celu mai stralucitu...

Acestea sunt in linii mari si rapedi o parte din meritele si din serviciile pe cari colectiunea G. Dem. Teodorescu le va aduce literiloru romane. Vom reveni, nici vorba, asupra întregéi colectiunii cand si publiculu o va cunoése, si vom nazui si atunci ca si acum a védi prin esemple insemnatatea poesieloru populare pentru istori'a limbéi, firei si trecutulu nostru.

Dlu N. G. Radulescu a tienutu in diu'a de 26 Maiu 1885 in orasiulu Barlad o conferintia asupra lui Manolache Costache Epureanu. Intru cât privesce partea de actualitate, opiniunile emise de autoru nu intra in rostulu acestoru *Curiere*; singurulu lucru ce ne permitemu a regretá aci, in acésta privintia, e acél'a ca onor. conferentiaru ar fi potutu se-si intruzeze acele opiniuni intr'o limba mai romanésca si mai ingrijita. Dlu N. G. Radulescu, fiind conferentiaru, nu are scuz'a oratorulu seu improvisatorulu de ori-ce felu. Cu privire la partea istorica, adeca la vechi'a familia a Costachesciloru seu Gavrilitiesciloru — cum le-am dice noi, dupa cum le dice onor. conferentiaru — datele strense de dlu N. G. Radulescu sunt mai multu de cât insuficiente. Luptele Costachesciloru cu Cuparescii la finele seclului XVII ar fi datu confentiarulu potrivite si adese ori instructive comparatiuni de facutu cu luptele lui Manolache Costache Epureanu in viétia contimporana a Romaniei. Dlu N. G. Radulescu n'a cetitu *Cronicele*. Nu suntem noi de vina.

Anuntiu pentru a reveoi asupra-i cu tóta atentiunea ce merita volumulu lui *de la Vrancea* (Barbu Stefanescu) intitulatu *Sultanic'a*. „Romanulu“ **Gion.**

D i v e r s e.

* *Multiemita publica*. Subscriulu in numele comunei bisericesci din Arad-Gaiu vin prin acést'a a esprimá cea mai adenca multiemita tuturoru acelor'a cari a binevoitu a contribui la cumperarea unui ornatu bisericescu pe sém'a susnumitei comune bisericesci, care este seraca si lipsita de midilóce materiali. — a) Din urbea Aradu a binevoitu a contribui urmatorii dni si anume: P. Florescu senior cu, 5fl. Dr. Atanasiu Siandor profesor emeritu, Ioanu Suciú, Alessandru Mihailovicu negutiatoriu, cu câte 2 fl. Ioanu Bussu protopresviteru titulariu, Moise Bocsianu adm. protopresviteralu Ignatiu Papp. secret. consistorialu Ioanu Cióra preotu, Georgiu Florescu, Petru Florescu junior, Acsentie Florescu, Iustin Dascalu preotu, Emili'a Dascalu, Pálfy Ede, Kamenszky János, cu cate 1fl. Gavriil Bodea preotu, Georgiu Purcariu contabilu. Georgiu Papp, teologu absolutu, Petru Cimponeriu invetiatoriu Ioanu Ianosu epitropu cu cate 50cr. Ioanu Miclosiu teologu abs. cu 30cr. la olalalta 24fl. 80cr., b) Din suburbiulu Arad-Gaiu de pe la mai multi credintiosi de acolo s'a colectatu 33fl. 30cr. cari la olalalta dau o suma de 58fl. 10cr. catra care mai luanduse din banii bisericesci 21fl. 90cr. sa si cumparatu cu 80fl. v. a. unu ornatu bisericescu, care santiendu se la inaltiarea Domnului din a. e. sa datu destinatiunei sale. Nu altcum me sentiu aci indatoratu a esprime cea mai adenca multiemita si crestineloru din suburbia Arad Gaiu. Elena Seliceanu, Maritia Nigea, Persida Pecurariu, si Maria Mateiu pentru renoirea unui praporu, si cumpararea unui mesaiu pe tretapodu, — ér in fine Mariei Bocsia pentru facerea si daruirea unui stihariu preotiescu. Arad, 26 Iuniu v. 1885. *Iustin Dascalu*, adm. par.

* *Mancatorii de insecte*. Unu englezu voindu se dovedésca cá multe din insecte sunt fórte bune de mancatu, unu diariu francezu *Le Centenaire* face in acésta privintia reflectiunile urmátore:

Tot atât de placutu seu neplacutu este d'a mâncá unu greiere seu o lacusta, seu d'a mâncá o lacusta seu o creveta. Locust'a este fórte stimata in Oriinte. Arabi'a, Siri'a, Egiptulu facu unu mare trafic. Am mancatu locuste si le recomandulu celoru ce le placu se manance bine.

Repetu cá nu este altu, de cât o afacere de moda si de prejudecata. Câte-va rase din Afric'a n'ar mâncá pentru nimicu in lume carne de iepure; in schimbu inse mananca furnici.

Este de miratu cá sunt cárnuri cari nu se mânanca. Unu páté de sióreci este mai bunu de cât unu páté de brósce, si siobolanulu este preferabilu iepuriloru de casa. Ce diferintia inca intre unu sierpe si típariu. Nici o diferintia alta, de cât cá sierpele este mai delicatu. Cât pentru pisica, ea are carnea cea mai buna.

Locuitorii din archipelagulu Andaman traiescu cu siobolani, (potioci) cu sierpi si siopârle pe cari le gatescu cu unu sosu de molusci. Pe marginele riuriloru Missuri si Mississipi, carnea de cáne este cea mai cautata, si la Emeraldi gasescu câte o maimutia fripta pe més'a fie-carui omu avutu. Chinezii facu bucatele cele mai gustóse din carne de cáne, de siobolanu, din sierpi si labe de ursu.

* *Sfersitululu unei legende*. Comissiunea privilegiiloru Camerei lordiloru din Engliter'a, s'a pronuntiatu, dupa o ancheta de mai multe septemani, in afacerea Lovat de care deja am vorbitu aci.

Se scie cá unu lucratoriu mineru din Cornonailles, anume John Fraser, a revendicatu, cá revenindu-i dupa

dreptulu de mostenire, baroni'a de Lovat, in Scoti'a, precum si demnitățile si tôte titlurile si onorurile, in virtutea unui decretu rigalu din 1426. Elu a pretinsu că se cobóra in linie directa din fiulu celui d'a-lu nouelea lord Lovat, Al. Fraser, care, in urm'a unoru neajunsuri cu iustiti'a, a preferatu, acuma dóue sute de ani, a-se refugią in Cornonailles, unde a lucratu in mine si a muritu seracu.

Baronulu actualu de Lovat a combatutu pretentiunile minerului, infatisiandu documente prin cari s'a atestatu că Al. Fraser a muritu neinsuratu in 1689 si, prin urmare, n'a pututu se aiba mostenitori legitimi.

Comisiunea privilegiiloru, in considerantele otării sale, dechiara că reclamantulu n'a pututu se aduca intru sustinerea tesei sale de cât numai dechiariatiumi neresultandu din acte serióse, ci numai din traditiuni ce nu potu fi iustificate.

Acésta otarire lasa totusi o indoiala. Este siguru că spre finele secolului XVII unu personagiu misteriosu, in privinti'a cărui'a s'a vorbitu fórté multu, s'a angajatu cá miner in minele dela Cornonailles. Cine erá acestu personagiu? Este probabilu că ocasiunea d'a sondá acestu misteriu n'are sè se mai presinte.

Concurs.

Nr. 272/1885.

Pentru stipendie din fundatiunea lui Gozsd.

Prin acést'a se escrie concursu pentru stipendiele vacante din fundatiunea lui **Gozsd**, pe anulu 1885/6 de 60 pana la 500 fl. cu observarea, ca de asta-data se da preferintia concurentiloru pentru studiile tehnice, montanistice si silvanale.

Concurentii au de a-si adresá petitiunile cu testimoniile scolastice, carte de botezu si cu atestatu de pauertate pana la **10 Augustu 1885 st. nou**, catra cancelari'a fundatiunei lui Gozsd, Budapest Király uteza 13 sz. insemnandu in petitiune facultatea si locul la care si unde voesce concurentulu se studieze, precum si ultim'a posta, unde are se i-se comunice rezultatulu petitiunei.

Totodata sunt avisati si *stipendisti* fundatiunei lui **Gozsd** de a-si substerne pana la **10 Augustu st. nou 1885** documintele, adeca indicele, respective testimoniulu scolasticu in origine, ori in copia autentica despre rezultatulu studiiloru in anulu scol. 1884/5 la representanti'a fundatiunei lui Gozsd Budapest Király uteza 13 sz. pentruca la din contra se vor lipsi de stipendiulu avutu.

Budapest'a, in 21. Iuniu 1885.

Comitetulu „fundatiunei lui GOZSDU.“

—□—

Pentru deplinirea postulu de capelanu provisoriu din comun'a **Cristioru**, in tractulu Vasoului, devenitu in vacantia prin renunciarea preotulu capelanu Nicolau Groza, conform incuviintiarii Ven. Consistoriu din Oradea-mare dto 3/15. Iuniu a. e. Nr. 409. B. se escrie concursu cu terminu de **30 de zile computatu dela prima publicare in fól'a oficiala.**

Emolumintele staverite in sinodulu parochialu din 6/18. Maiu 1883 constau din jumetate din intregu beneficiulu preotiescu—biru si stóla—pretiuitu la 402fl.

Recursurile sunt a-se trimite la subscrisulu proto-popu pana la diu'a espirarei terminulu si adeca pana in 22. Iuliu v. a. curinte in Beiusiu.

Beiusiu, la 18. Iuniu 1885.

Vasiliu Papp, m. p.
protop. Vasconli.

In contielegere cu comitetulu parochialu concerninte.

—□—

Pentru indeplinirea postulu invetiatorescu la scól'a gr. ort. rom. din **Foen**, protopresviteratulu Ciacovei, se escrie concursu de nou cu terminu de alegere pana in **21. Iuliu a c. st. v**

Emolumintele anuale sunt:

- 1) Salariu in bani gat'a 200fl.
- 2) 55 meti grâu curatu ciuruitu.
- 3) Pentru conferintia 10fl.
- 4) Pentru scripturistica 5fl.
- 5) Pentru lemne de incalditu 40 fl.— séu in natura 4 orgii.

6) 2 jugere pamentu aretoriu.

7) Cortelu liberu cu gradina de legumi pana la zidirea scólei, cand apoi va avea 2 chilli, bucataria si camara.

8) Dela fie-care inmormentare unde va fi poffitu 50cr.

9) Pentru incaldiementulu scólei paie cât va cere trebuinti'a.

Acésta statiune invetiatorésca fiind de clas'a prima dela recurrenti se recere se produca a) atestatu de botezu, b) atestatu despre absolvarea pedagogiei cu succesu fórté bunu, c) atestatu de cualificatiune eminenta, si se posiéda limb'a magiara si germana.

Pe langa suscitatele datorintie se mai poftesce, ca petentii se fie versati in art'a musicei vocale spre a instruí si conduce corulu vocalu infintiendu.

Doritorii de a recurge la acésta statiune invetiatorésca sunt avisati, ca pre langa documintele suscitatie a-si instruí recursulu loru conform prescrieloru din statutulu organicu adresate Comitetulu parochialu din Foen, sè se substérna P. On. Dnu protop. ases. cons. si insp. de cóle Paul Miulescu in Ciacova, comitat. Temisiu, pana in 16 Iuliu a. c.

In fine comitetulu parochialu din Foen ar dorí, ca competentii sè se infaciosiedie in sant'a biserica in vre-o dumineca séu serbatóre spre a-si aretá desteritatea in cantarea bisericésca.

Foen, in 14. Iuniu 1885.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **PAUL MIULESCU**, m. p. protopresviteru, ases. cons. si inspectoru de scóle.

—□—

Se escrie concursu pentru postulu invetiatorescu din **Murani**, cu terminu de alegere pe **7/19 Iuliu a c**

Emolumintele anuali sunsu: 1) in bani 120 fl v. a., 2) in naturale 60 meti de grâu, jumetate curatu si jumetate mestecatu, 3) pentru 50 Chgr. de lardu 30 fl, 4) pentru 40 Ch gr. de sare 4 fl. 80 cr 5) pentru 12¹/₂ Chgr. de lumini 6 fl. 6) 4 orgii de lemne pentru invetiatoriu si 4 orgii pentru incaldirea scólei 7) 4 lantie de pamentu, 8) 2 chilli pentru locuintia, cuina, camera si gradina intravilana pentru legumi; 9) pentru scripturistica 5 fl.

Dela recurrenti se pretinde se produca: Atestatu de botezu, atestatu despre purtarea morala si conduit'a de pana acuma, testimoniulu preparandialu, testimoniulu de cualificatiune invetiatorésca pentru statiunile de I clasa, testimoniulu de limb'a maghiara. Cei apti intru instruirea corulu vocalu vor avea preferintia. —

Recursele astfelu instruite au a-se substerne pana la terminulu indicatu Dlui inspectoru de scóle Iosif Gradinariu in Szécsány per Vinga.

Petru Comitetulu parochialu:

Nicolae Rancu, m. p.
presiedinte.

In contielegere cu mine: **IOSIF GRADINARIU**, m. p.
inspect. scol.

—□—